

Brandkontoret
info@brandkontoret.se

Byggnadsminnesförklaring av Brandkontoret på fastigheterna Aglaurus 1 och 2, Stockholms stad

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap. 1 § kulturmiljölagen (1988:950), KML, Brandkontoret på fastigheterna Aglaurus 1 och 2 för byggnadsminne och fastställer nedan angivna skyddsbestämmelser.

Detta beslut ersätter Överståthållarämbetets tidigare beslut från den 6 juli 1948 om att Brandkontoret, fastigheterna Aglaurus 1 och 2, skulle registreras som kulturhistoriskt märklig byggnad enligt lagen (1942:354) om skydd för kulturhistoriskt märkliga byggnader.

Skyddsbestämmelser

För Brandkontoret gäller följande skyddsbestämmelser:

1. Byggnaden får inte rivras eller flyttas. Byggnadens exteriör får inte byggas om eller på annat sätt förändras.
2. Innergårdens markbeläggning får inte förändras.
3. Stora salen och expeditionssalen, markerad med röd linje på planritningen (bilaga 1), omfattas av nedan angivet skydd:
 - i stomme – såsom bjälklag, balkar, bärande ytterväggar, bärande innerväggar samt murstockar – får inte ingrepp med diameter över 100 mm utföras.
 - befintlig planlösning med rumsvolymer får inte förändras.
 - fast inredning - så som dörrar, dörrfoder, fönster, fönsteromfattningar, golv och taklister - får inte tas bort eller förändras.
 - målade väggfält får inte förändras.
4. Byggnadsminnet ska underhållas så det inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten ska utföras på sådant sätt att de

kulturhistoriska värdena inte minskar. Underhållet ska ske med material och metoder som är anpassade till byggnadsminnets karaktär och egenart.

Beskrivning av ärendet

Efter en ansökan från Stockholms stads brandförsäkringskontor beslöt Överståthållarämbetet den 6 juli 1948 att Brandkontoret, fastigheterna Aglaurus 1 och 2, skulle registreras som kulturhistoriskt märklig byggnad enligt lagen (1942:354) om skydd för kulturhistoriskt märkliga byggnader. Samtidigt meddelades skyddsföreskrifter för byggnaden.

1942 års lag upphävdes den 1 januari 1960, då lag (1960:690) om byggnadsminnen trädde i kraft. Inga övergångsbestämmelser fanns mellan lagarna varför Riksantikvarieämbetet fick som uppgift att utfärda förnyade beslut för de byggnader som skyddats enligt 1942 års lag. Något sådant beslut fattades aldrig för Brandkontoret. Länsstyrelsen prövar sedan 1 januari 1977 frågor om byggnadsminnesförklaring och ärendet överfördes då till Länsstyrelsen. Lag (1960:690) om byggnadsminnen upphävdes 1 januari 1989, då kulturmiljölagen (1988:950) trädde i kraft och beslut om byggnadsminnesförklaring av rubricerad fastighet ska därefter göras i enlighet med denna lag.

Ärendet har legat vilande både hos Riksantikvarieämbetet och Länsstyrelsen, men Länsstyrelsen avser nu att fatta beslut för att byggnaden fortsättningsvis ska vara byggnadsminne enligt 3 kap. kulturmiljölagen (1988:950) och därmed upphäva beslutet från år 1948.

Länsstyrelsen och Brandkontoret har haft samråd i frågan den 13 juni 2018 samt den 11 mars 2021. Skyddsbestämmelsernas utformning och skyddets innebörd har diskuterats vid dessa tillfällen. Brandkontoret har vid mötet den 11 mars 2021 meddelat att de inte avser att begära ersättningsanspråk i samband med byggnadsminnesförklaring.

Länsstyrelsen remitterade Brandkontoret och Stockholms stadsbyggnadskontor den 8 mars 2022 ett förslag till skyddsbestämmelser. Svar om ingen erinran inkom från Brandkontoret den 9 mars 2022. Stockholms stadsbyggnadskontor inkom inte med svar.

Historik

Stockholms stads brandförsäkringskontor, oftast benämnt endast som Brandkontoret, grundades år 1746 för att arbeta förebyggande mot eldsvådor och med brandbekämpning samt garantera Stockholms fastighetsägare ekonomisk kompensation vid eldsvåda. Tidigt kunde fastighetsägare teckna så kallade allframtidförsäkring och byggnaden

pryddes därefter med Brandkontorets symbol – Fågel Fenix. Symbolen är fortsatt en vanlig syn i Stockholm, särskilt i Gamla Stan.

Brandkontorets roll i Stockholms historia har ofta överstigit vad som idag betraktas som gängse för försäkringsbolag. Istället har bolaget haft en semiformell roll i formandet av det moderna Stockholm från sitt bildande till 1800-talets slut. Inte minst genom att kontoret under lång tid var organisatören och finansiären av stadens brandförsvar.

Brandkontoret har sedan år 1809 huserat vid Mynttorget intill Kungliga slottet på fastigheten Aglaurus 1 och sedan år 1819 även på fastigheten Aglaurus 2. Aglaurus 1 uppfördes år 1670 efter ritningar av Nicodemus Tessin d.ä. på uppdrag apotekaren Christian Haræus, men kom år 1764 att byggas om såväl exteriört som interiört. Ritningar för ombyggnationen tillskrivs både Carl Fredrik Adelcrantz och Erik Palmstedt, som vid tiden arbetade åt den äldre Adelcrantz. 1764 års ombyggnad behöll i stort Tessins arkitektur, även om några förändringar utfördes. Bland annat höjdes byggnaden med en attikavåning och fick ett valmat tak istället för säteritak. Aglaurus 2 var redan bebyggd med ett korsvirkeshus när apoteket uppfördes, men det är okänt när byggnaden uppfördes. Korsvirkeshuset revs år 1785 för att göra plats åt en ny byggnad som helt anpassades efter Aglaurus 1. På så vis skapades den tydliga exteriöra enhet som kvarstår idag.

I byggnadens inre finns idag spår från flertalet ombyggnationer, där de mest omfattande har skett efter det att Brandkontoret köpt in hela kvarteret år 1819. Syftet var då att läka samman de två byggnadernas inre. Andra förändringar har skett löpande, men bland de viktigare var tillkomsten av den nya sessionssalen, idag kallad stora salen, vars interiör ritades av Gustaf Pettersson år 1912. Den gamla sessionssalen, som inreddes redan vid tillträdet år 1809, byggdes samtidigt om till expedition för Brandkontoret och kallas därefter för expeditionssalen.

Endast delar av byggnaden har använts för Brandkontorets verksamhet och byggnaden fortsatte länge att delvis fungera som bostadshus. Hyresgästerna var oftast personer med koppling till verksamheten, medan bottenvåningarna hyrdes ut som butiks- och banklokaler. Butiks- och bankverksamhet finns kvar idag, medan samtliga delar som tidigare varit bostad är idag kontorslokaler.

Källor

Selling, G. 1946. *Brandkontorets hus*.

Wickman, M. 1996. *För all framtid – Stockholms stad brandförsäkringskontor 250 år*.

Stockholms stadsmuseum. 1988. *Aglaurus 1 och 2. Brandkontoret. Mynttorget 4.*

Motivering till beslut

Enligt 3 kap. 1 § kulturmiljölagen (1988:950), KML, får en byggnad som har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde förklaras för byggnadsminne av länsstyrelsen. Länsstyrelsen bedömer att Brandkontoret uppfyller detta kriterium.

Brandkontorets deltagande i såväl brandväsendet, brandskyddsåtgärder och framtagande av byggnadsordningar är en av många pusselbitar som format det moderna Stockholm. Byggnaden utgör en symbol för Brandkontoret och har som sådan ett högt samhällshistoriskt värde varför det är motiverat att skydda hela byggnaden från rivning och exteriöra förändringar. Kontorets egen påverkan på byggnaden är avläsbart genom de förändringar av byggnadens yttre och inre som tillkommit specifikt på uppdrag av Brandkontoret. Däribland inrättandet av två större salar 1809 och 1912, yttre förändringar likt emblem som kan knytas till Brandkontoret och de två tidigare skilda byggnaderna som nu är sammanbyggda. Länsstyrelsen finner det därför motiverat att skyddsbestämmelserna återspeglar detta kulturhistoriska värden genom att interiört skydda de två salarna.

Byggnaden har ett arkitekturhistoriskt och personhistoriskt värde genom kopplingen till en för svensk arkitekturhistoria särskilt betydelsefull arkitekt, Nicodemus Tessin d.ä. Den exteriöra ombyggnationen år 1764 representerar en varsam samt för tiden representativ ombyggnation inom då rådande stilideal och är fortsatt avläsbar. 1785 års byggnation av Aglaurus 2 är representativt för det sena 1700-talets strävan efter enhetlighet i stadsrummet. Läsbarheten av dessa värden finns i hela den arkitektoniska gestaltningen av byggnadens yttre och innergården. Länsstyrelsen finner det därför motiverat att även av dessa skäl utfärda skyddsbestämmelser mot rivning och förändring av exteriören samt till skydd för innergårdens markbeläggning.

Bestämmelser som beslutet grundas på

En byggnad som har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde får enligt 3 kap. 1 § KML förklaras för byggnadsminne av länsstyrelsen. Bestämmelserna om byggnadsminnen enligt detta kapitel får också tillämpas på parker, trädgårdar eller andra anläggningar.

När en byggnad förklaras för byggnadsminne, ska länsstyrelsen enligt 3 kap. 2 § KML genom skyddsbestämmelser ange på vilket sätt

byggnaden ska vårdas och underhållas samt i vilka avseende den inte får ändras.

Information

Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen enligt 3 kap. 14 § KLM lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsbestämmelserna. Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäligen med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen ska utföras samt den dokumentation som behövs.

Detta beslut skickas till Lantmäteriet för registrering i fastighetsregistret.

Ni kan överklaga beslutet

Se bilaga med överklagandehänvisning.

Beslutande

Beslutet har fattats av länsöverdirektören Åsa Ryding med antikvarien Lucas Rabnor som föredragande. I den slutgiltiga granskningen av ärendet har också samhällsbyggnadsdirektören Mathias Wahlsten medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Bilagor

1. Planritning
2. Överklagandehänvisning förvaltningsrätten

Kopia

Riksantikvarieämbetet
Stockholms stadsbyggnadskontor
Stockholms stadsmuseum

AGLAURUS 1.02
2 TR

AGLAURUS 102
3TR

Ni kan överklaga beslutet hos förvaltningsrätten

Om ni inte är nöjda med Länsstyrelsens beslut, kan ni skriftligen överklaga beslutet hos förvaltningsrätten.

Hur överklagar vi beslutet?

Länsstyrelsen måste pröva att överklagandet har kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare tillsammans med handlingarna i ärendet. Därför ska ni lämna eller skicka er skriftliga överklagan till Länsstyrelsen Stockholm antingen via e-post; stockholm@lansstyrelsen.se, eller med post; Länsstyrelsen Stockholm, Box 22067, 104 22 Stockholm.

Tiden för överklagande

Ert överklagande måste ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag ni fick del av beslutet. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ert överklagande kan ni be att få ytterligare tid till att utveckla era synpunkter och skälen till att ni överklagar. Sedan är det förvaltningsrätten som beslutar om tiden kan förlängas.

Ert överklagande ska innehålla

- Vilket beslut som ni överklagar, beslutets datum och diarienummer.
- Hur ni vill att beslutet ska ändras.
- Varför ni anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt.

Skriv också följande uppgifter, om ni inte tidigare lämnat dem:

- Person- eller organisationsnummer.
- Telefonnummer där ni kan nå dagtid (med undantag för nummer som avser ett hemligt mobilabonnemang som behöver uppges endast om rätten begär det).
- E-postadress.
- Annat som har betydelse för att domstolen ska kunna nå er.

Om ni har handlingar som ni anser stödjer er överklagan så bör ni bifoga kopior på dessa. Kontakta Länsstyrelsen i förväg om ni behöver bifoga filer som är större än 15 MB via e-post.

Ombud

Om ni anlitar ett ombud som sköter överklagandet åt er ska ombudet underteckna skrivelsen, bifoga en fullmakt i original från er samt uppge sitt eget namn, adress och telefonnummer.

Behöver ni veta mer?

Har ni ytterligare frågor kan ni kontakta Länsstyrelsen via e-post, stockholm@lansstyrelsen.se, eller via växeltelefonnummer 010-223 10 00. Ange diarienummer 22873–2018.